

женню енергоємності виробництва з метою підвищення добробуту громадян України. Так уряд до ключових своїх завдань відносить якнайширше залучення інвестиційних капіталів, які стануть джерелом нових знань, технологій і принципів управління, підвищення зайнятості.

Висновки. Таким чином, міжнародні рейтинги є ефективними інструментами, що сприяють елімінаванню інформаційної асиметрії, а велика кількість методик ранжування дозволяє інвестору отримати інформацію стосовно всіх аспектів інвестиційної привабливості країни; місця в рейтингах формують інвестиційний імідж країни, а ігнорування результатів рейтингів здатне призвести до фінансової ізоляції країни;

Світова фінансова криза суттєво вплинула на позицію України у міжнародних рейтингах. Падіння рейтингів України зумовлює зниження її інвестиційної привабливості та, як наслідок, зменшення у майбутньому потоку іноземних інвестицій. Окрім того рейтинги міжнародних організацій та установ дозволяють побачити реальну ситуацію у країні, виявити слабкі сторони.

Список використаних джерел:

1. Долінський Л. Моделювання кредитних рейтингів за національною та міжнародною рейтинговими шкалами/ Л. Долінський// Вісник НБУ. – №10 – 2010р. – С.50-54.
2. Варналій З.С. Ринок суверенних єврооблігацій України: проблеми становлення та перспективи розвитку [Текст]: [монографія]

Н. Пleshakova, ассист., асп.
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

МЕЖДУНАРОДНЫЕ РЕЙТИНГИ В ОПРЕДЕЛЕНИИ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТИ УКРАИНЫ

В статье исследуется проблема глобальной финансовой стабильности и позиция Украины в международных кредитных рейтингах, состоящих из международных организациями и учреждениями, и анализируется влияние рейтинговой оценки на финансовую стабильность страны в целом.

Ключевые слова: кредитные рейтинги, индекс "Ведение бизнеса", индекс глобальной конкурентоспособности, индекс экономической свободы, спекулятивный класс, финансовая стабильность, финансовый кризис.

N. Plieshakova, assistant, post-graduate student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

INTERNATIONAL RATINGS IN DETERMINING THE FINANCIAL STABILITY OF UKRAINE

Problem of the global financial stability and position of Ukraine in international ratings are considered in the paper. Impact of ratings assessment on the financial stability of the country in general is analysed.

Keywords: credit rating, index "Doing Business", Global Competitiveness Index, Economic Freedom Index, speculative grade, financial stability, financial crisis.

УДК 336.77.067
JEL G 21

Н. Шпигоцька, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ФІНАНСУВАННІ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

Розглянуто структуру фінансування капіталу вітчизняних підприємств за джерелами, формами та строками фінансування. Досліджено структуру фінансування капітальних інвестицій в економіці України. Визначено роль банківського кредитування у фінансуванні поточної та інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств. Визначено основні напрями стимулювання банківського кредитування національної економіки.

Ключові слова: банківська система, кредити, депозити, фінансові ресурси, інвестиції.

Постановка проблеми. Банківська галузь у сучасних умовах суттєво змінюється внаслідок глобалізації фінансових ринків, зростання промислового капіталу та розвитку інформаційних технологій, появи нових банківських продуктів та поширення новітніх інформаційних технологій, диверсифікації банківської діяльності та посилення банківської конкуренції, змін у законодавстві тощо. Однією з найпомітніших ознак банківської галузі сьогодні стала консолідація, або зменшення кількості банківських установ, що одночасно супроводжується

/ З.С. Варналій, С.М. Марченко; Держ. податк. адмін. України [та ін.] – К.: Знання України, 2010. – 311 с.

3. Марченко Н. А. Рейтингова оцінка України за рівнем інвестиційної привабливості/ Н. А. Марченко// Науковий вісник ЧДІЕУ. – № 2 (10), 2011.

4. Могилко Л.В. Кредитні рейтинги боргових зобов'язань України та чинники їх поліпшення/ Л. Могилко// Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції – 2012 – №4. – с. 91-95.

5. Николайчук О. Інвестиційна привабливість України крізь призму міжнародних рейтингів / О. Николайчук// Науковий вісник Житомирського національного університету. – 2009. – № 3 (15). – С.197-201.

6. Онопрієнко О. Д. Міжнародний рейтинг України як критерій її інвестиційної привабливості. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2011_3/Onoprienko_311.htm. – Назва з екрана.

7. Пластун О.Л. Міжнародні інвестиційні рейтинги як засіб усунення інформаційної асиметрії на макроекономічному рівні/ О.Л. Пластун, О.В. Дудкін// Маркетинг і менеджмент інновацій, 2012, № 3. – с.191-198.

8. Украина в мире: обзор международных индексов 2013 [сайт]: Фонд эффективное управление. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/ukraine_inthe_world_2013_rus_web.pdf. – Назва з екрана.

9. Що таке кредитний рейтинг? [сайт]: Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=63151&cat_id=63150. – Назва з екрана.

10. Юркевич О.М. Кредитні рейтинги як інструмент оцінки кредитного ризику/ О.М. Юркевич // Збірник наукових праць КНЕУ "Фінанси облік і аудит". – 2009. – Випуск 13. – С. 130-135.

11. Ease of Doing Business in Ukraine [сайт]:Режим доступу: <http://doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>. – Назва з екрана.

Надійшла до редакції 23.12.13

збільшенням обсягів банківських активів та нарощенням обсягів банківського кредитування. Розширення ролі банків полягає у концентрації та централізації банківського капіталу. У першому випадку мається на увазі збільшення банків за рахунок власних джерел, тобто капіталізації прибутку. Централізація банківського капіталу означає збільшення за рахунок організаційних заходів, у тому числі злиття й поглинання банків, що розширює ресурсну базу та посилює ринкову позицію окремих банківських установ.

Розвиток та розширення банківського фінансування тісно пов'язане з реалізацією інвестиційного потенціалу національної економіки, що є ключовою умовою забезпечення стабільного зростання та подолання наслідків світової фінансової кризи. На сьогодні банківська система України лишається найбільш розвинутою ланкою фінансового ринку України та, відповідно, займає ключову позицію у кредитуванні вітчизняних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ролі банківського кредитування у фінансуванні інвестицій в національну економіку є достатньо висвітленою у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених Л. Алексеєнко, Васильєва Т., Васильченко З., В. Геєць, О. А. Єпіфанов, Коупленд Т., Леонов С., І. Лютий, Ф. Мишкін, Роуз П., Савлук, І. Сало, Дж. Стигліц, Дж. Тобін, І. Фішер та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Проте на сьогодні залишається актуальним дослідження еволюції ролі банківського кредитування у забезпеченні стабільного зростання національної економіки та вплив сучасних трансформаційних процесів у банківській системі України на обсяги та умови кредитування вітчизняних підприємств.

Метою даного дослідження є визначення ролі банківської системи України у забезпеченні фінансування

діяльності реального сектору національної економіки та капітальному інвестуванню в національній економіці. При цьому особливу увагу буде приділено тим обмеженням в рамках банківської системи України, що утримують вітчизняні банківські інститути від нарощення обсягів кредитування національної економіки.

Вклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи вклад банківської системи України у сприяння реалізації інвестиційного потенціалу реального сектору національної економіки слід по-перше розглянути частку банківського фінансування у структурі капіталу вітчизняних підприємств. На найбільш загальному рівні агрегована структура капіталу підприємств реального сектору складається з таких основних елементів, як власний капітал та зобов'язання, тобто борг. В даному випадку ми не виділяємо такі проміжні елементи капіталу підприємств, як привілейовані акції, конвертовані облигації тощо [1, с.180-184].

Відповідно до даних офіційної статистика, частка зобов'язань (загалом поточних та довгострокових) у структурі капіталу вітчизняних підприємств поступово зростала на протязі вісім років – з 50% на кінець 2004 року до 62% на кінець 2012 року. Тобто середньорічний темп приросту частки запозиченого капіталу підприємств склав 2.4% на рік (рис.1).

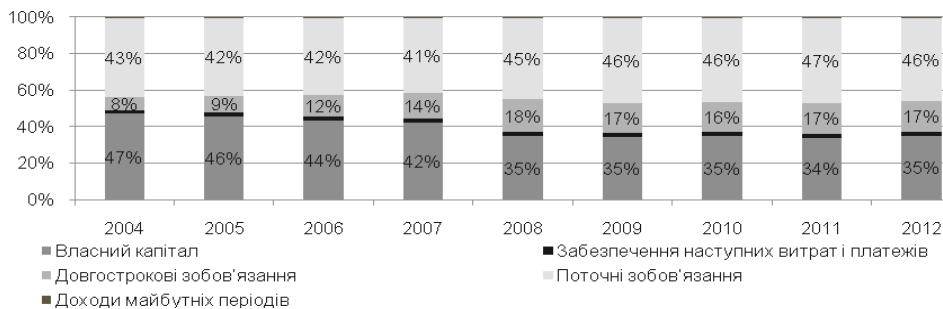

Рис.1. Структура балансу підприємств України в динаміці (%; 2004-12)*

*Джерело: складено автором на основі [4].

При цьому частки поточних та довгострокових зобов'язань у структурі балансу зростали з різною інтенсивністю – частка поточних зобов'язань збільшувалася з середньорічним темпом у 0.7%, з 43% сукупного капіталу на кінець 2004 року, до 46% на кінець 2012. При цьому варто зазначити, що 84% від загального обсягу поточних зобов'язань вітчизняних підприємств складає кредиторська заборгованість, середній темп зростання якої за останні п'ять років становив 16% на рік та призвів до збільшення її частки у сукупному капіталі підприємств з 33.4% на кінець 2007 року до 38.1% на кінець 2012 року.

Одним з основних елементів поточних зобов'язань вітчизняних підприємств також є короткострокові кредити банків, що використовуються для фінансування їх поточної операційної діяльності та поповнення обігових коштів. За даними Національного банку України, на кінець 2012 року обсяг короткострокових кредитів виданих нефінансовим корпораціям склав 296.5 млрд. грн., що на 18% більше ніж на кінець 2011 року, а середньорічний темп зростання починаючи з 2008 року становив 9.3% [3]. При цьому на кінець 2012 року частка короткострокових кредитів банків у сукупних активах вітчизняних підприємств становила лише 5.8%, практично незмінно з кінця 2007 року. Тобто можемо зробити висно-

вок, що значний щорічний приріст обсягів поточних зобов'язань підприємств був забезпечений в першу чергу накопиченням значних обсягів кредиторської заборгованості у наслідок погіршення платіжної дисципліни. І хоча темпи нарощення обсягів короткострокового кредитування підприємств в Україні перевищували темпи нарощення кредиторської заборгованості, їх питома вага залишилася незначною, а відповідно і вклад банківської системи у фінансуванні поточної діяльності вітчизняних підприємств.

В той же час тем зростання довгострокових зобов'язань складо 9.1% на рік, відповідно частка довгострокових зобов'язань у структурі капіталу вітчизняних підприємств більш ніж подвоїлася з на кінець 2012 року у порівнянні з 2004 роком та становила 17%. Частка ж безпосередньо довгострокових банківських кредитів у структурі довгострокових зобов'язань підприємств суттєво зменшилася на кінець 2012 року до 34% у порівнянні з середнім показником за 2005-11 роки (43%), або 5.7% від загального обсягу капіталу вітчизняних підприємств. Таким чином, сукупний вклад банківської системи у фінансуванні функціонування національної економіки на кінець 2012 року становив 11.5%, більш ніж вдвічі більше ніж на кінець 2004 року, проте на 22%

менше ніж на кінець 2008 року, що пояснюється наслідками світової фінансової кризи.

Наступним етапом дослідження буде аналіз джерел фінансування капітальних інвестицій в національній економіці. За 2012 рік основним джерелом капітальних інвестицій в національну економіку стали власні ресур-

си підприємств та організацій (59% від загального обсягу капітальних інвестицій, або 156,1 млрд. грн. (рис.2). Наступною за обсягом джерелом фінансування були кредити банків та інші позики, обсяг яких у 2012 році склав 42.5 млрд. грн., або 16.1% від загального обсягу капітальних інвестицій.

Рис. 2. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування у 2012 році (млн. грн.)*

*Джерело: складено автором на основі [5].

Таким чином можемо дійти висновків, що банківське кредитування на сьогодні є джерелом фінансування лише близько 13% сукупних активів вітчизняних підприємств, при цьому кредити зі строком погашення більше 5 років складають 12% від загального обсягу наданих кредитів. Крім того, частка банківських кредитів у фінансуванні капітальних інвестицій залишається в межах 16% від їх загального обсягу. Все це говорить про досить обмежене використання потенціалу інструментів банківського кредитування для цілей фінансування як поточної діяльності підприємств, так і для фінансування інвестиційної діяльності, тобто реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки.

Серед причин такого обмеженого використання банківського кредитування в національній економіці можна виділити декілька причин, серед яких обмеженість фінансових ресурсів окремих банківських установ для цілей фінансування великих інвестиційних проектів,

значний рівень ризику пов'язаний з інвестуванням, низький рівень кредитоспроможності вітчизняних підприємств та брак предметів застави.

Якщо ж розглядати обмеження до розширення банківського кредитування з точки зору ресурсних обмежень банків – доцільно розглянути власне структуру фінансування банківських установ в Україні та визначити специфіку та співвідношення основних його складових.

Станом на 01.01.2013 року загальні активи банківської системи України становили 1,127.2 млрд грн. При цьому сукупний капітал банків склав 169.3 млрд грн., або 15.0% від сукупних активів банків. Власний капітал являє собою найбільш стабільну складову ресурсної бази банківської системи та не має часових обмежень у застосуванні, проте основними його функціями лишаються захисна та регулююча. А основним джерелом нарощення активів банків є залучення коштів клієнтів – фізичних та юридичних осіб.

Рис. 3. Агрегована структура пасивів банків України станом на 01.01.2013 року (млн. грн.)*

*Джерело: складено автором на основі [3].

Кошти клієнтів – фізичних та юридичних осіб – складають основну пасиву балансу вітчизняних банків та станом на 01.01.2013 року загалом становили 597.6 млрд грн., або 53% від загальної вартості активів банківської системи України. При цьому сума коштів юридичних осіб склала 227.2 млрд грн., або 20% від загальної вартості активів, а вартість коштів фізичних

осіб – 369.9 млрд грн., або 33% від загальної вартості активів. Тобто саме депозити фізичних та юридичних осіб становлять собою більше половину сукупних ресурсів комерційних банків. Якщо ж розглянути строкову структуру таких вкладів – слід відмітити, що серед них превалюють короткострокові депозити.

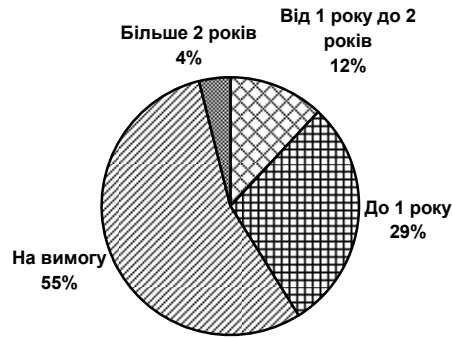

Рис. 4. Депозити нефінансових корпорацій у розрізі строків погашення станом на 01.01.2013 року (млн.грн.)*

*Джерело: складено автором на основі [3].

Серед депозитів суб'єктів господарювання вклади строком понад 2 роки станом на 01.01.2013 року становлять лише 6.5 млрд грн., або лише 4% від загальної вартості вкладів. Серед вкладів фізичних осіб – загальна вартість депозитів троком погашення більше 2 років ста-

новила 27.1 млрд грн., або 7% від загальної вартості вкладів домогосподарств. Загалом закладами фізичних та юридичних осіб сукупна вартість довгострокових (понад 2 роки) депозитів склала 33.6 млрд грн., або 3% від сукупної вартості активів банківської системи України.

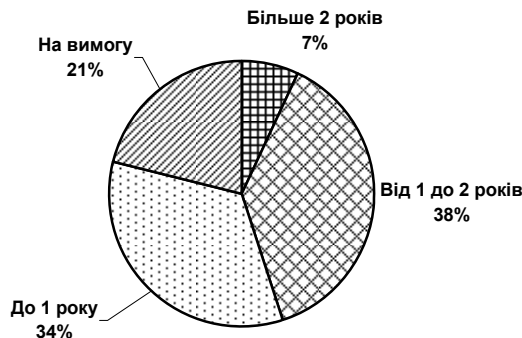

Рис. 5. Депозити домашніх господарств у розрізі строків погашення станом на 01.01.2013 року (млн.грн.)

*Джерело: складено автором на основі [3].

Така структура залучених ресурсів комерційних банків України говорить про суттєвий дисбаланс у строках, що необхідні для фінансування довгострокових фінансових капіталовкладень в національній економіці, та реальну здатність банків залучати вклади на дані строки. Станом на 01.01.2013 року загальна вартість кредитів зі строком погашення понад 5 років, наданих фізичним та юридичним особам, склала 121.2 млрд грн., або всього лише 15% від загальної вартості наданих кредитів. Тобто, більша частина довгострокових кредитів фінансувалася банками за рахунок інших елементів пасивів, таких як власний капітал, кошти інших банків та за рахунок залучення інших форм зобов'язань.

Висновки. Тобто, можемо сказати, що перед українськими комерційними банками стоїть проблема розбалансованості строків залучення і розміщення ресурсів, що створює проблеми у забезпеченні необхідних обсягів інвестиційного кредитування. І хоча це є не єдине обмеження до нарощення обсягів кредитування націо-

нальної економіки – воно стосується найбільшого елементу ресурсної бази банків – коштів фізичних та юридичних осіб, що становлять більше половини загальної вартості пасивів банків. Тому важливим напрямком поліпшення умов кредитування національної є формування стабільної ресурсної бази вітчизняних банків, що є ключовою ланкою вітчизняної фінансової системи. При цьому необхідним є не лише забезпечення стабільного притоку вкладень з боку домогосподарств та суб'єктів господарювання, проте залучення вкладів на більш довгі строки. Це має підвищити ефективність виконання банками трансформаційної функції та забезпечити національну економіку достатньою кількістю кредитних ресурсів для реалізації необхідних інвестиційних програм з відповідними часовими горизонтами.

Серед інших напрямів поліпшення умов кредитування національної економіки слід також підкреслити необхідність загального оздоровлення фінансової системи України та фінансового стану вітчизняних підпри-

емств, забезпечення прозорого функціонування фінансових ринків та механізмів курсоутворення [1, с.188-193; 2, с.82-113], що забезпечить підвищення довіри до вітчизняної фінансової системи та стимулюватиме довгострокові та стабільні вкладення клієнтів банків. Ще одним з актуальних напрямів активізації банківського кредитування з метою реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки є концентрація банківського капіталу у формі злиття та поглинання, утворення банківських консорціумів та синдикатів тощо, що дозволяє забезпечити достатні обсяги фінансування для реалізації масштабних інвестиційних проектів та забезпечити оптимальне управління інвестиційними ризиками.

Список використаних джерел:

1. Леонов С. В. Використання інвестиційного потенціалу банків у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку в Україні / С. В. Леонов // В кн. : Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвит-

ку: монографія / За заг. ред. Т. А.Васильєвої, В. Г. Боронос. – Суми: Вид-во СумДУ, 2009. – С. 178–199.

2. Лютий І. О. Банківські інститути в умовах глобалізації ринку фінансових послуг: монографія / І. О. Лютий, О. М. Юрчук. – К. : Знання, 2011. – 357 с.

3. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] // Національний банк України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798. – Назва з екрана.

4. Структура балансу вітчизняних підприємств [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/fin/sbp/sbp_u/sbp_4_11_u.htm. – Назва з екрана.

5. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України: [сайт]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/kindj/infin_u/infin02_13u.htm. – Назва з екрана.

Надійшла до редакції 05.12.13

Н. Шпигоцкая, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

РОЛЬ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В ФИНАНСИРОВАНИИ КАПИТАЛЬНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В НАЦИОНАЛЬНУЮ ЭКОНОМИКУ

Рассмотрена структура финансирования капитала отечественных предприятий по источникам, формам и срокам финансирования. Исследована структура финансирования капитальных инвестиций в экономике Украины. Определена роль банковского кредитования в финансировании текущей и инвестиционной деятельности отечественных предприятий. Определены основные направления стимулирования банковского кредитования национальной экономики.

Ключевые слова: банковская система, кредиты, депозиты, финансовые ресурсы, инвестиции.

N. Shpygotska, post-graduate student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE ROLE OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE IN FUNDING OF CAPITAL INVESTMENTS INTO NATIONAL ECONOMY

The paper studies the capital structure of domestic enterprises by sources, forms and terms of financing. The structure of capital investments financing in the economy of Ukraine are analysed. The role of banking lending in financing of current and investment activity of domestic enterprises are analyzed. The key tools to foster bank lending to stimulate the national economy are developed.

Keywords: banking, loans, deposits, financial resources, investment.